

Vcelku rovnoměrný vývoj lze pozorovat u urbanistické sociologie, i když v posledních letech je těžiště zájmu přenášeno z tradiční sociologie města na výzkum městské organizace, na analýzy regulátorů a integrátorů městského života a na sociologii bydlení.

Jak rurální, tak urbanistická sociologie úzce souvisí prolínajícími se úkoly i pracovníky se sociologií volného času. Tuto lze rovněž charakterizovat expanzivním rozvojem během posledních deseti let. Zároveň je to jedna z mála oblastí, kde jsou prováděny hojnější mezinárodní komparativní výzkumy.

Specifickou doménou, příznačnou pro Francii, je sociologie „třetího světa“, která se věnuje většinou detailnímu studiu afrických společností. Výzkumy tohoto druhu jsou většinou dlouhodobé a obsahují vedle sociologických hlavně etnografické a kulturně antropologické aspekty. V současné době probíhá například několik výzkumů v Tongu, v Ghaně, na Pobreží slonoviny a jinde.

„Májové události“ ve Francii vynutily větší pozornost pro sociologii výchovy, která se dosud věnovala především dílčím výzkumům na školách druhého stupně. Nyní se přistupuje k širším společenským problémům této oblasti. Zkoumá se fungování společnosti z hlediska potřeb a požadavků výchovy, hledají se hybné síly ve výchově mládeže, analyzují se jednotlivé fenomény výchovy.

Právě vyjmenované výzkumné oblasti a problémy „třetího směru“ mají pouze demonstrovat a částečně osvětlit způsob existence a způsob rozvíjení této orientace v soudobé francouzské sociologii. Je to jeden z možných úhlů pohledu, nikoliv vyčerpávající přehled úkolů. Zároveň je nutno poznamenat, že problematiku „třetího směru“ nelze zcela oddělit od prvních dvou směrů, že se mnohdy překrývají nejen meritem problému a institutů, která jej řeší, ale i vědeckou a psychickou erudovaností zúčastněných pracovníků.

Alena Vodáková

K současnému stavu lékařské sociologie v ČSSR a NSR

Lékařská sociologie se u nás v poslední době těší intenzivnímu badatelskému zájmu sociologů — zvláště těch, kteří působí na lékařských fakultách — a pracovníků z oboru sociálního lékařství. Přehlízíme-li činnost těchto pracovníků za poslední období, vidíme, že byla provedena řada někdy i rozsáhlých sociálně medicínských průzkumů a bylo publikováno větší množství sdělení a statí z tohoto oboru. V ČSSR je dosti obecně rozšířeno mínění, že např. sociologie v NSR je ve značném předstihu před sociologií naší. Tyto představy se vztahují i na množství a kvalitu publikací a výzkumů z oblasti lékařské sociologie, na výuku této disciplíny na vysokých školách atd. Ukázalo se, že by bylo velmi poučné pokusit se o jistou konfrontaci současného stavu vývoje této disciplíny u nás a v NSR. K tomuto účelu mimo jiné sloužil i seminář, který byl uspořádán péčí Ústavu sociálně politických věd UK v Praze pod vedením R. Fischla ve dnech 21.—25. IV. 1969 v Živohošti u Prahy. Semi-

náře se zúčastnilo cca 30 odborníků — lékařů, sociálních lékařů, sociologů a společenských pracovníků z kateder na lékařských fakultách. Jako zahraniční host přijel prof. dr. M. Pflanz z lékařské fakulty v Hannoveru v NSR.

Tento seminář byl v pořadí již pátým seminářem zabývajícím se problematikou nově se konstituující úsekové sociologické disciplíny v ČSSR, označované dosud nejednotně jako lékařská sociologie, sociologie medicíny, sociologie zdravotnictví atd.

Seminář měl dvě části. V první se probíraly převážně teoretické otázky a problémy této disciplíny a disciplín příbuzných, v druhé části semináře byli účastníci seznámeni s empirickými výzkumy týkajícími se sociálně medicínských problematiky a se stavem výuky lékařské sociologie na našich lékařských fakultách.

Problematika moderní civilizace a medicíny byla předmětem sdělení akademika J. Charvát a. Vlivy, které působí na člověka a společnost, rozdělil J. Charvát na dva základní typy: 1. *vlivy fyzikální, chemické* atd. které jsou snadno měřitelné, a 2. *vlivy psychologické, sociální, společenské*, které považuje za neměřitelné, nevažitelné. Společenské vědy, zkoumající vlivy druhého typu, jsou proti vědám fyzikálním, matematickým atd. v nevýhodě. Jsou z hlediska časového mnohem mladší a dosud zde nedošlo k „revoluci“ podobného typu, jaká byla např. ve vědách fyzikálních (Einsteinova teorie relativity). Zabývají se jevy daleko obtížněji postižitelnými a exaktně vědecky zpracovatelnými.

V průběhu rychlého rozvoje moderní technické civilizace nebylo a není dostatečně dbáno toho, jak faktory s nimi spojené působí na životní prostředí, v němž jsou lidé nuceni žít. V důsledku rychlého tempa industrializace jsou postiženy jak atmosféra, tak vodstvo, krajina, půda, rostlinstvo i živočišstvo různými zplodinami, mechanickými zásahy apod. K vlivům fyzikálním, chemickým a biologickým přistupují v moderní společnosti neméně nebezpečné vlivy psychologické a sociální.

Moderní průmyslová společnost navozuje u člověka duševní stresy, aniž je dovede vyřešit. Člověk není moderní civilizaci adaptován. Urychlený civilizační vývoj je do značné míry v rozporu s neschopností člověka se těmto změnám adekvátně přizpůsobit. Prof. Charvát na příkladu stresu ukázal, jak sociální podmínky mohou přímo působit na duševní a fyzické zdraví člověka. Pro člověka má např. určité verbální sdělení stejný dopad, jako skutečné fyzické ohrožení života a důležitých životních podmínek. V organismu člověka se mobilizují cukry a tuky bez ohledu na to, že tento biologický mechanismus neodpovídá určité sociální situaci (ohrožení prestiže, statusu, osobnosti atd.), kdy člověk není nucen (dokonce to ani není žádoucí) se bránit fyzicky. Cukry, tuky a soli se při těchto stresových situacích nespotřebují a uloží se do stěn cévních (skleróza), koronárních (infarkty) atd. Medicína zaznamenává v průmyslových společnostech neobvyklé zvýšení počtu infarktů, skleróz, du-